

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ЗВ'ЯЗОК КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРАВА ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ОБІГУ
НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІЛЬГОВИХ КАТЕГОРІЙ ПОСТРАЖДАЛИХ
ОНКОХВОРИХ**

Шаповалов Валентин Валерійович,

*д-р фарм. наук, доц.,
професор кафедри медичного та фармацевтичного права, загальної і
клінічної фармації, Харківська медична академія післядипломної освіти;
адвокат Національної асоціації адвокатів України,
Україна, м. Харків
e-mail: pharm_law@ukr.net
ORCID 0000-0002-9329-0195*

Шаповалов Валерій Володимирович,

*д-р фарм. наук, проф.,
головний спеціаліст відділу з питань спецперевірок та фармації,
Управління охорони здоров'я
Харківської облдержадміністрації,
Україна, м. Харків
e-mail: pharm_law@ukr.net
ORCID 0000-0002-6696-6380*

Гудзенко Андрій Олександрович,

*канд. фарм. наук,
докторант кафедри медичного та фармацевтичного права,
загальної і клінічної фармації,
Харківська медична академія післядипломної освіти,
Україна, м. Харків
e-mail: pharm_law@ukr.net*

Негрецький Сергій Миколайович,

*канд. фарм. наук,
старший викладач кафедри медичного та фармацевтичного права,
загальної і клінічної фармації,
Харківська медична академія післядипломної освіти,
Україна, м. Харків
e-mail: pharm_law@ukr.net*

Шаповалова Вікторія Олексіївна,

*д-р фарм. наук, проф.,
завідувач кафедри медичного та фармацевтичного права,
загальної і клінічної фармації,
Харківська медична академія післядипломної освіти,
Україна, м. Харків
e-mail: pharm_law@ukr.net
ORCID 0000-0003-4770-7292*

У статті розглянуто міждисциплінарний зв'язок кримінального і фармацевтичного права під час здійснення діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, для

фармацевтичного забезпечення пільгових категорій постраждалих онкохворих. Наведено приклади із судово-фармацевтичної практики стосовно порушення прав онкопацієнтів на отримання протибольових наркотичних засобів для полегшення страждань, спричинених болями онкологічного генезу.

Ключові слова: фармацевтичне право, кримінальне право, судова фармація, обіг наркотичних засобів, фармацевтичне забезпечення, онкохворі.

Постановка проблеми та актуальність теми. Судово-фармацевтичні дослідження свідчать про те, що у «...структурі наркотизму спектр хімічних і фармацевтичних субстанцій, якими зловживають наркозалежні пацієнти і злочинці, має абсолютно чітку динаміку постійного відновлення...» [6], що впливає на кримінально-правові, медико-фармацевтичні та соціально-економічні аспекти, пов'язані з якістю та тривалістю життя окремої людини та пацієнта. Тому політика держави спрямована на захист прав і свобод, життя і здоров'я пацієнтів та громадян України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як відмічає В. Я. Тацій, сьогодні в Україні спостерігаються не тільки численні порушення прав людей (що гарантовані Загальною декларацією прав людини 1948 р.), а й брак ефективного механізму їх поновлення в органах державної влади та самоврядування, прокуратурі, судах, правоохоронних органах, закладах охорони здоров'я та аптеках [12]. На думку А. П. Гетьмана, В. В. Голіни, В. Я. Тація, М. І. Панова, М. В. Шепітька і В. А. Тимошенка, встановлення системного підходу в міждисциплінарних дослідженнях науки кримінального права має постійно бути предметом як критичного, так і суміжного аналізу (через процеси їх конвергенції, інтеграції та гармонізації) разом із фармацевтичним правом, криміналістикою, кримінологією, судовою медициною, судовою фармацією, судовою психіатрією. Особливо це важливо під час реалізації наркополітики України у протидії організованій наркозлочинності, нелегальному обігу наркотичних засобів для гарантування права хворих на злоякісні новоутворення на доступ до життєво необхідних лікарських засобів (ЛЗ) у системі пільгового (безоплатного) забезпечення медикаментами різних класифікаційно-правових груп [2; 3; 6; 8; 11; 13; 16].

Мета статті – встановлення міждисциплінарного зв'язку кримінального

та фармацевтичного права під час здійснення обігу наркотичних засобів для фармацевтичного забезпечення пільгових категорій онкохворих, постраждалих в умовах надзвичайних ситуацій.

Виклад основного матеріалу. Про необхідність поглиблення міждисциплінарного дослідження причин та умов, що сприяють правопорушенням у сфері охорони здоров'я і фармацевтиці, пов'язаним з обігом та доступністю життєво необхідних ЛЗ для пільгових категорій пацієнтів, свідчать приклади 1–3 із судово-фармацевтичної практики. Слід зазначити, що коли порушуються права громадянина в ланцюзі правовідносин «лікар – онкопацієнт – провізор», онкопацієнт не отримує протибольові наркотичні засоби для полегшення страждань, спричинених болями онкологічного генезу, що, у свою чергу, призводить до розвитку супутніх захворювань. Тому дії лікаря та провізора слід розглядати як злочин, який вивчається не тільки кримінальним, а й фармацевтичним правом, що, на думку А. С. Оцяці, охороняє ті суспільні відносини, блага, інтереси, цінності, які встановлюються й регулюються іншими галузями права [7]. Тобто функція кримінального права – бути основою, на яку опираються інші галузі права України.

Приклад 1. На «гарячу лінію» Департаменту охорони здоров'я Харківської обласної державної адміністрації звернувся гр. Р. (диспансерна група, онкохворий, постраждалий в умовах надзвичайних ситуацій) щодо неможливості отримання ним пільгових рецептів на життєво необхідний наркотичний анальгетичний ЛЗ трамадол у лікаря за місцем проживання, що є порушенням постанови Кабінету Міністрів України від 17.08.1998 р. № 1303 [9].

Приклад 2. Слідчим СВ СБ України в Полтавській області зареєстровано кримінальну справу за ч. 2 ст. 305 ККУ [5]. Слідством встановлено, що 21.05.2016 р. у м. Кременчук під час проведення оперативно-розшукових заходів співробітниками СБУ спільно з співробітниками прокуратури затримано 50-річного гр. Б. (раніше судимий 12 разів), організатора злочинного угруповання, у якого під час обшуку за місцем проживання у присутності понятих виявлено нарколабораторію та вилучено речовини, які за результатами судово-

фармацевтичної експертизи виявилися: наркотичними ЛЗ трамадол (700 капсул), метадон; прекурсором ефедрин (500 таблеток); психотропною речовиною амфетамін; особливо небезпечними речовинами, обіг яких обмежено (гашиш, марихуана). Досудове слідство триває.

Наведені приклади із судово-фармацевтичної практики свідчать про те, що політика держави спрямована на протидію контрабанди наркотичних засобів із використанням кримінального права як інструменту протидії організованої злочинності, що на думку В. О. Тулякова розглядається як необхідний інструмент забезпечення суспільної і національної безпеки, гарант суспільного спокою, який специфічними засобами регулює антисоціальну активність суб'єктів злочину [14].

У свою чергу міждисциплінарне вивчення зв'язку кримінального та фармацевтичного права під час здійснення обігу наркотичних засобів для фармацевтичного забезпечення пільгових категорій онкохворих, постраждалих в умовах надзвичайних ситуацій, можливе саме завдяки розвитку сучасної юридичної науки (наприклад, кримінального та фармацевтичного права). На думку В. І. Борисова, важливим є зосередження підвищеної уваги на питанні «що є право» та вивчення того, як діє право, функціонує в суспільстві, як за його допомогою можна організувати ефективне управління соціально-економічними, медико-фармацевтичними та кримінально-правовими процесами [1], що, на нашу думку, включають в себе і питання обігу медикаментів (виробництва, закупівлі, зберігання, обліку, пільгового відпуску тощо).

Встановлюючи міждисциплінарний зв'язок кримінального, фармацевтичного і медичного права під час реалізації прав пацієнта на фармацевтичне забезпечення, як зазначає В. Я. Тацій, об'єктом злочину можна визнавати людину, її права, соціальні цінності тощо, при цьому основною функцією кримінального права необхідно вважати саме охоронну, а регулятивна функція кримінального права виявляється у трьох її складових [4; 10; 15].

Висновки. Вивчення міждисциплінарного зв'язку кримінального та

фармацевтичного права на підставі судово-фармацевтичної практики під час здійснення обігу наркотичних засобів для фармацевтичного забезпечення пільгових категорій онкохворих, що постраждали в умовах надзвичайних ситуацій, дає підстави зробити висновок про те, що вказані дисципліни також взаємодіють з екологічною, цивільною, трудовою, адміністративною, медичною, фармацевтичною та іншими сферами, які, у свою чергу, впливають на правовідносини в ланцюзі «лікар – онкопацієнт – провізор – адвокат», а всі разом слугують забезпеченню правопорядку в Україні.

Список літератури:

1. Борисов В. І., Демидова Л. М., Пашенко О. О. Застосування кримінально-правових норм органами досудового слідства та прокурором: поняття, ознаки та стадії. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. праць. 2008. Вип. 16. Харків: Кроссроуд, 2008. С. 3–18.
2. Гетьман А. П. Взаимосвязь экологического права в защите прав человека, гражданина на основе конвенций Организаций Объединенных Наций. *Фармацевтичне і медичне право України (фармацевтичне і медичне законодавство, судова фармація, доказова фармація)*: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 лист. 2012 р.). Харків, 2012. С. 16.
3. Голіна В. В. Судимість: кримінально-правові, соціальні та криминологічні аспекти. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 жовт. 2014 р.). Харків: Право, 2014. С. 421–424.
4. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник: у 2 т. / за ред.: В. В. Сташис, В. Я. Тацій. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2010. Т. 1. 2010. С. 14–15.
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
6. Наркологія: національний підручник / за ред. проф. І. К. Сосіна, доц. Ю. Ф. Чуєва. Харків: Колегіум, 2014. 1500 с.
7. Оцяця А. С. Охоронна функція кримінального права: дефініційні питання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 44. С. 337–341. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2008_44_63 (дата звернення: 06.05.2017).
8. Панов М. І. Системний підхід у дослідженні науки кримінального права та її міждисциплінарних зв'язків. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 жовт. 2014 р.). Харків: Право, 2014. С. 7–13.
9. Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.1998 р. № 1303. *Офіційний вісник України*. 1998. № 33. Ст. 61.
10. Тацій В. Я. Об'єкт злочину. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2012. № 1 (1). С. 126–143.
11. Тацій В. Я. Передне слово. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 жовт. 2014 р.). Харків: Право, 2014. С. 3–6.
12. Тацій В. Я. Права людини і громадянина як підґрунтя вдосконалення законодавства України. *Проблеми законності*. 2009. Вип. 100. С. 6–17.
13. Тимошенко В. А. Взаємозв'язок кримінально-правового та адміністративно-

правового аспектів наркополітики України. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 жовт. 2014 р.)*. Харків: Право, 2014. С. 82–89.

14. Туляков В. О. Кримінальне право сьогодення: ренесанс моделі сталого розвитку. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 2 (3). С. 1–19.

15. Шаблистий В. В. Функціональне призначення кримінального права та кримінального законодавства: шляхи подолання дисгармонії. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 1 (4). С. 1–17.

16. Шепитько М. В. Понимание уголовной политики и её модель. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 жовт. 2014 р.)*. Харків: Право, 2014. С. 165–170.

References:

1. Borysov, V.I., Demidova, LM, Pashchenko, O.O. (2008). Zastosuvannja kryminal'no-pravovyh norm organamy dosudovogo slidstva ta prokurorom: ponjattja, oznaky ta stadii' [Application of criminal law by pre-trial investigation bodies and prosecutors: concepts, features and stages]. *Pytannja borot'by zi zlochynnistju, issue 16, 3–18* [in Ukrainian].

2. Getman, A.P. (2012). Vzaimosvyaz' ekologicheskogo prava v zashchite prav cheloveka, grazhdanina na osnove konventsiy Organizatsiy Ob"edinennykh Natsiy. *Farmaceutychni i medychni pravo Ukraї'ny (farmaceutychni i medychni zakonodavstvo, sudova farmacija, dokazova farmacija): proceedings of the IX International Scientific and Practical Conference. Kharkiv, 16* [in Ukrainian].

3. Golina, V.V. (2014). Sudymist': kryminal'no-pravovi, social'ni ta kryminologichni aspekty. *Nauka kryminal'nogo prava v systemi mizhdyscyplinaryh zv'jazkiv: proceedings of the International Scientific and Practical Conference. Kharkiv, 421–424* [in Ukrainian].

4. Kryminalne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna. V.V. Stashys, V.Ya. Tatsii (Eds.). (2010). (Vols. 1–2; Vol. 1). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2341-III. (2001). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 25–26, art. 131*.

6. Narkologija. I.K. Sosin, Ju. F. Chujev (Eds.). (2014). Kharkiv: Kolegium [in Ukrainian].

7. Ocjacija, A.S. (2008). Ohoronna funkcija kryminal'nogo prava: definicijni pytannja [Security function of criminal law: definitions questions]. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava – Actual problems of state and law, issue 44, 337–341*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2008_44_63 [in Ukrainian].

8. Panov, M.I. (2014). Systemnyj pidhid u doslidzhenni nauky kryminal'nogo prava ta i'i' mizhdyscyplinaryh zv'jazkiv. *Nauka kryminal'nogo prava v systemi mizhdyscyplinaryh zv'jazkiv: proceedings of the Scientific and Practical Conference. Kharkiv: Pravo, 7–13* [in Ukrainian].

9. Pro vporjadkuvannja bezoplatnogo ta pil'govogo vidpusku likars'kyh zasobiv za receptamy likariv u razi ambulatornogo likuvannja okremykh grup naseleennja ta za pevnymy kategorijamy zahvorjuvan': Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.08.1998 r. № 1303. (1998). *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine, 33, art. 61*.

10. Tacij, V.Ja. (2012). Ob'jekt zlochynu [The object of the crime]. *Visnyk Asociacii' kryminal'nogo prava Ukraї'ny – Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine, 1(1), 126–143* [in Ukrainian].

11. Tacij, V.Ja. (2014). Perednje slovo. *Nauka kryminal'nogo prava v systemi mizhdyscyplinaryh zv'jazkiv: proceedings of the Scientific and Practical Conference. Kharkiv: Pravo, 3–6* [in Ukrainian].

12. Tacij, V.Ja. (2009). Prava ljudyny i gromadjanyna jak pidg'runtja vdoskonalennja zakonodavstva Ukraї'ny [Human and civil rights as a basis for the improvement of the legislation of Ukraine]. *Problemy zakonnosti – Problems of legality, issue 100, 6–17* [in Ukrainian].

13. Tymoshenko, V.A. (2014). Vzajemozv'jazok kryminal'no-pravovogo ta

administratyvno-pravovogo aspektiv narkopolityky Ukrainy. *Nauka kryminal'nogo prava v systemi mizhdyscyplinarnyh zv'jazkiv*: proceedings of the Scientific and Practical Conference. Kharkiv: Pravo, 82–89 [in Ukrainian].

14. Tuljakov, V.O. (2014). Kryminal'ne pravo s'ogodennja: renesans modeli stalogo rozvytku [Today's Criminal Law: Renaissance Model of Sustainable Development]. *Visnyk Asociacii' kryminal'nogo prava Ukrainy – Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 2 (3), 1–19 [in Ukrainian].

15. Shablystyj, V.V. (2015). Funkcional'ne pryznachennja kryminal'nogo prava ta kryminal'nogo zakonodavstva: shljahy podolannja dysgarmonii' [Functional assignment of criminal law and criminal law: ways to overcome disharmony]. *Visnyk Asociacii' kryminal'nogo prava Ukrainy – Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 1 (4), 1–17 [in Ukrainian].

16. Shepyt'ko, M.V. (2014). Ponymanje ugolovnoj polytyky y eë model'. *Nauka kryminal'nogo prava v systemi mizhdyscyplinarnyh zv'jazkiv*: proceedings of the Scientific and Practical Conference. Kharkiv: Pravo, 165–170 [in Ukrainian].

Шановалов В. В., Шановалов В. В., Гудзенко А. А., Негрецкий С. Н., Шановалова В. А. Междисциплинарная связь уголовного права и фармацевтического права при осуществлении оборота наркотических средств для фармацевтического обеспечения льготных категорий пострадавших онкобольных.

В статье рассмотрена междисциплинарная связь уголовного и фармацевтического права при осуществлении деятельности, связанной с оборотом наркотических средств для фармацевтического обеспечения льготных категорий пострадавших онкобольных. Приведены примеры из судебно-фармацевтической практики относительно нарушений прав онкопациентов на получение противоболевых наркотических средств для облегчения страданий, вызванных болью онкологического генеза.

Ключевые слова: фармацевтическое право; уголовное право; судебная фармация; оборот наркотических средств; фармацевтическое обеспечение; онкобольные.

Shapovalov Valentyn V., Shapovalov Valeriy V., Gudzenko Andriy A., Negretskiy Sergiy N., Shapovalova Viktoriya A. Interdisciplinary connection between criminal law and pharmaceutical law in the course of circulation of narcotic substances for pharmaceutical provision of privileged categories of affected oncological patients.

The article reviewed an interdisciplinary connection between criminal and pharmaceutical law during the activity related to the circulation of narcotic substances for the pharmaceutical provision of privileged categories of oncological patients. Given examples from forensic and pharmaceutical practice regarding the violation of the rights of oncological patients to obtain antineoplastic medicines for relief of suffering caused by oncological genesis.

Keywords: pharmaceutical law; criminal law; forensic pharmacy; circulation of narcotic substances; pharmaceutical provision; oncology.

Надійшла до редколегії 08.06.2018 р.